

Posudek oponenta rigorózní práce

Autorka: Mgr. Daniela Nedvědová

Téma: Předpoklady dědění se zaměřením na způsobilost být dědicem

Oponent: doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.

Předložená rigorózní práce je zaměřena na předpoklady dědění s tím, že zvláštní důraz je kladen na problematiku dědické způsobilosti. Je tedy patrné, že autorka zvolila k bližšímu zkoumání téma poměrně tradiční, které však stále ponechává dostatečný prostor pro hlubší interpretaci a rozbor. Právě dědická způsobilost totiž představuje nepochybně problematiku, která je výkladové podnětná, ať již s ohledem na změny, které úprava v dané oblasti doznala v souvislosti s přijetím stávajícího občanského zákoníku, tak i s ohledem na poměrně hojné judikatorní výstupy, které se daného předpokladu dědění dotýkají. Samotnou volbu tématu je tak možné hodnotit jednoznačně pozitivně.

Autorka svou práci, čítající 117 stran čistého textu, člení do osmi základních partií. Z pohledu věcného je přitom možné oddělit dva základní tematické celky. První, zahrnující cca úvodní polovinu práce (tedy s. 1 až 50), je věnována vstupním výkladům zaměřeným na samotné pojmové ukotvení tématu a dále pak na přehledový výklad ostatních předpokladů dědění (vyjma samotné dědické způsobilosti). Druhá část (zahrnující kapitoly 3 až 8) je pak již zacílena na samotné jádro práce, tedy na problematiku dědické způsobilosti, resp. nezpůsobilosti. Danému základnímu rozvržení není třeba nic výtýkat, je přehledné a smysluplné.

Práce po obsahové stránce zdařile mapuje v podstatě všechny signifikantní otázky zvolené problematiky. Výtku je však možné učinit k občas až příliš popisnému charakteru výkladu. Ten vede k tomu, že určité části práce jsou pouze velmi obecným až kusým přehledem informací. Jinak však autorka prokazuje velmi dobrou orientaci v tématu i hluboké proniknutí do něj. Při výkladu se v převážném rozsahu přidržuje osvědčených autorů, což vede k minimalizaci chybných tvrzení. Poměrně časté jsou však dílčí nepřesnosti, které je možné klást někdy na vrub již zmíněnému stručnému pojetí výkladu, jindy určité překotnosti toku myšlenek autorky. Uvést lze v daném směru kupř. definování pojmu dědic na s. 4. Autorka tu dědice vymezuje hned několika způsoby. Dědicem je podle ní osoba, která dědí, nebo má dědit; osoba, které náleží dědické právo; osoba, které bylo dědictví potvrzeno aj. Je patrné, že dané varianty vymezení dědice mohou působit na čtenáře poněkud matoucím dojem (je to tedy ten, kdo má dědit, nebo jen ten komu bylo potvrzeno dědické právo?). Na s. 22 je zase poněkud volně nakládáno s pojmem *jmění* a pojmem *majetek*. Oba tyto pojmy sice odlišuje, současně je však ve výkladu občas zaměňuje. Případný čtenář tak může tápat v tom, zda je podmínkou dědění existence majetku, tedy aktiv, nebo existence jmění jako takového, když autorka uvádí, že

předpokladem dědění je skutečnost, že *jmění zůstavitele má vyšší než nepatrnou hodnotu* (to by mohlo vést i k závěru, že stačí vyšší než nepatrné dluhy). Na s. 35 zase uchazečka hned v první větě kap. 2.3.2.3 uvádí, že *závěť může být ve formě veřejné či soukromé listiny, holografní, alografní, privilegovaná, vždy však písemná*. Dané kategorické tvrzení zjevně pomíjí existenci ústní závěti (jakkoliv si je její existence autorka dobře vědoma - viz dále). Obdobně zjednodušující tvrzení je možné nalézt hned na následující straně 37. Autorka zde, patrně ve snaze svůj výklad co nejvíce zestručnit, pojednává ve velmi omezeném rozsahu o privilegovaných závětech. Uvádí přitom, že: *Privilegovaná závěť (závěť s úlevami) je závěť sepsaná před velitelem nebo důstojníkem, před starostou, kapitánem letadla nebo lodi, ústní závěť. Tato forma závěti (autorka tedy patrně pojímá privilegovanou závěť jako určitý souhrnný celek) umožňuje zůstaviteli v situaci ohrožující jeho život, závažné a nebezpečné situaci, projevit poslední vůli za absence za běžné situace zákonných požadavků. Má sice omezenou platnost, za to nemusí mít písemnou formu*. Pomineme-li ne zcela zdařilou syntaxi, bylo by patrně možné z výkladu dovodit, že všechny privilegované závěti mohou být ústní, což jistě není pravda. Celý výklad o privilegovaných závětech tak lze označit za poněkud nevýstižný až zavádějící. Do stejné kategorie spadá i tvrzení uvedené na straně 42, na které se autorka zaobírá možností odmítnout dědictví, zřeknutím se dědického práva a vzdáním se dědictví. Dle uvedeného jde o případy, kdy dává dědic najevo, že se nechce stát dědicem a kdy závisí rozhodnutí na vůli dědice a nikoliv zůstavitele. Je však zřejmé že minimálně v případě zřeknutí se dědického práva není skutečnost, zda dědic bude či nebude dědit pouze v rukách dědice samotného, ale vždy je podstatná i vůle zůstavitele. V případě vzdání pak není bez významu vůle jiného dědice, v jehož prospěch se vzdání dědictví provádí. Není tedy pouze na vůli dědice, zda bude dědit či nikoliv. Bližší vysvětlení by zasloužilo i tvrzení uvedené na straně 44 a 45, dle kterého zřeknutí se dědického práva pozbývá smysl v případě zákonné posloupnosti, když zůstavitel může pořídit o svém majetku závěti. Na místě je otázka, zde lze povolat jednostranně závěti dědice, který se svého dědického práva zřeknul smlouvu se zůstavitelem. Na s. 45 autorka na jednu stranu tvrdí, že *vyděděním ztrácí vyděděný dědic právo na povinný díl s tím, že pokud by chtěl, aby tento nepominutelný dědic nedědil vůbec, měl by povolat jiného dědice závěti*, aby o několik řádků dále uvedla, že *pokud zůstavitel nezanechá závěť, ale nepominutelného dědice platně vydědí, následkem je, že nepominutelný dědic ztrácí právo na povinný díl i dědické právo*. Jde o tvrzení, která se zdají být vnitřně ne zcela souladné. Vede tedy vydědění k zániku dědického práva, nebo nikoliv? Na s. 49 autorka ve výčtu důvodů vydědění uvádí důvody dědické nezpůsobilosti s tím, že v daném rozsahu se vydědění a dědická nezpůsobilost překrývají, je však zřejmé, že překryv je jen dílčí, když pro dva důvody dědické nezpůsobilosti fakticky vydědit nelze. Bližší vysvětlení by zasloužilo i tvrzení na s. 50, kde autorka označuje vydědění mlčky za striktně aktivní jednání aj. Z podaného namátkového přehledu je patrné, že autorka mohla být při formulaci svých myšlenek na řadě míst preciznější a vnitřně konzistentnější.

Autorka užila při vytváření své práce dostatečně reprezentativní výčet literárních i judikatorních zdrojů. Citováno je v intencích platné citační normy. Dílčí výtku je možné učinit pouze k výslovnému neuvádění konkrétního autora citovaných kolektivních děl, byť jej pochopitelně může čtenář vždy v případě potřeby najít v samotné citované práci. Pozitivem práce je zohlednění zahraničních právních úprav, hojnější však mohla být v daných pasážích práce se zahraničními literárními zdroji.

Práce není prosta pochybení proti pravidlům pravopisu a interpunkce. Časté jsou překlepy (např. s. ...*stehně, jako v případě žádného majetku* - s. 22; ve výčtu důvodů vydědění jsou dvě

položky č. „4.“ - s. 49; *je dědicky nezpůsobilý je ten* – s. 67 aj.) či chybějící slova (srov. např. s. 109 – *Může být zcela striktní nebo k jeho výkladu přistupovat s ohledem na konkrétní okolnosti konkrétního případu, ba dokonce se přiklánět k takovému výkladu, který by mohl obdobný podle Občanského zákoníku z roku 1964.*). Některé formulace by bylo dobré více ladit (např. s. 78 - *Skutečnost, zda se putativní dědic dopustil jednání proti zůstaviteli, majícího povahu úmyslného trestného činu, však nemusí být zjištěno pouze v trestním řízení, ale může vyjít najevo kdykoliv, a to i v civilním řízení. Jelikož se zjišťuje ex offio, nemusí být zjištěno pouze z trestních rozhodnutí. Soudní komisař se o něm může dozvědět toliko z okruhu možných dědiců, ba dokonce i z jiného řízení než je pozůstalostní řízení, týkající se jiné věci...*). Je tedy patrné, že závěrečná redakce odevzdaného textu mohla být lepší.

S ohledem na vše výše uvedené je možné uzavřít, že posuzovaný text není zcela prost dílčích nedostatků, které poněkud zbytečně srážejí jinak celkově dobrý dojem z předložené práce. V té se totiž autorce daří v souhrnu vypořádat se všemi z pohledu tématu signifikantními otázkami, a to způsobem, který jasně prokazuje velmi dobrou orientaci ve zvolené problematice a současně i schopnost autorky sdělit čtenáři v základu přehledným způsobem vše podstatné. Práci proto k obhajobě **doporučuji**, s tím, že na vyjasnění některých výše učiněných postřehů bude dán více než dostatečný prostor v rámci obhajoby. Autorka by se současně mohla zaměřit na shrnutí závěrů, k nimž při vytváření práce dospěla a na své úvahy de lege ferenda.

V Plzni dne 15. dubna 2024

doc. JUDr. Jindřich Psutka, Ph.D.